

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Людмил Мартинов Малев
член на научно жури (зап. РД 38-50/27.01.2023 г.)
по конкурс за ПРОФЕСОР (ДВ бр. 100 от 16.12.2022 г.)
професионално направление 2.4 Религия и теология
(Въведение в История на Църквата с История на Българската православна
църква)
обявен от Софийски Университет „Св. Климент Охридски”
Богословски факултет

Данни за конкурса

Първото заседание на научното жури бе проведено на 02.03.2023 г. На него беше представена кандидатурата на доц. д-р Павел Николов Павлов за доцент. Той е единствен участник в конкурса. Представената от него научна продукция, както и преподавателската му заетост съответстват на изискванията на актуалната нормативна уредба за заемане на академичната длъжност „професор”. Въз основа на това, както и на останалия набор от документи за участие в конкурса констатирам, че процедурата е спазена.

Данни за кандидата

Доц. д-р Павел Павлов е преподавател в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски” от 1994 г. като хоноруван, а от 1998 г. като редовен асистент. Завършил е Богословие през 1993 г. и през 1998 г. семестриално и история в същия университет. В периода 1996-1998 г. е на специализация (История на Балканските църкви) в Аристотелевия университет в Солун, Гърция.

Има ОНС „доктор”, по научната специалност 05.01.17 „Теология” (Диплома от ВАК с № 30394/19.04.2006 г.) Дисертационният му труд е на тема: „София – религиозен център през XVI в.”.

През 2013 г. след успешен конкурс е назначен като „доцент” в Богословския факултет на СУ.

В началото на преподавателската си работа води упражнения по История на СПЦ, История на БПЦ и Обща история на Църквата. От 2000 г. поема лекционните курсове по История на СПЦ и История на БПЦ. През 2005 г. става лектор по Въведение в История на Църквата, а през 2008 г. – по История на православно богословие през XX в. и по Агиология. Към настоящия момент води множество лекционни курсове в бакалавърските и магистърските програми на Богословския факултет на СУ.

Освен сред академичната общност, доц. Павел Павлов е известен и сред клира на БПЦ, както и извън нейните граници. За това способстват и научното му творчество и участието в редица междуцърковни форуми, комисии и лични контакти.

За българското общество той е познат от многобройните му обществени прояви, честите гостувания в електронните медии, значителния брой печатни публикации, както и с отдадеността му на поклоническото дело. Това го прави разпознаваема личност с авторитет и висока оценка, каквито несъмнено трябва да притежава всеки заемащ академичното звание „професор”.

Научна продукция и научни приноси

Кандидатът участва в конкурса със следната научна продукция: една монография, три студии и 17 статии.

Монографията Павлов, П., Ганчо Велев Ганчев (1921-1998) или за занаята на богослова историк през XX век, София, Университетско издателство, рецензирано, 2022, 286 с., ISBN 978-954-07-5628-8) е най-крупният научен

труд на доц П. Павлов в приложения от него Списък на публикациите, представени за участие в конкурса. Тя е посветена на живота, преподавателската дейност и част от документалното наследство на видния православен учител и богослов от миналия век Ганчо Велев Ганчев, с чието живо слово и писмено творчество са се обучавали редица поколения семинаристи и студенти, някои от които днес са утвърдени учени-богослови. Авторът е подходил по начин, твърде оригинален за да постигне крайната цел на такъв вид изследване. Както сам той отбелязва, отдалечаването във времето ни дава възможност да виждаме по-ясно и да се върнем в реалността. „Разбира се, ако искаме и можем да виждаме, пък и сме достатъчно честни и справедливи, за да оценим реалността за техния подвиг на постоянство и самоотреченост, в свидетелството на истината... Личности, които вървяха срещу течението, а това светски погледнато означава – срещу себе си, срещу своето светско и материално утвърждаване”. Монографията се основава преди всичко на продължителното и задълбочено изучаване на живота, делото и трудовете на учителя.

В началото, доц. Павлов в кратък, но много съдържателен текст очертава жалоните и корените по отношение съвременното състояние на историческото богословие у нас (I. Срещу времето: Към бъдещето чрез историята). След това с плавен преход преминава към основното съдържание на изследването в центъра на което е личността Ганчо Велев. II. Човекът Ганчо Велев – биографичен очерк. III. Харизмата – Учителят и неговите методи и лично обаяние сред учениците му. Изтъква се, че неговото преподаване не е банално учителство, а Служение; IV. Ганчо Велев и историческото богословие – ясно и категорично заявление за неоспорима заслуга за нивото на този дял от богословската наука в България.

Нестандартен, но успешен подход се забелязва по отношение на поместените след Заключението Приложения. Те са многобройни и обемат над 100 страници. В същото време, дори и строго критично погледнато, трудно може да се посочи някое от тях, което да не е важно, да не е на мястото си и да не допринася за общия положителен резултат. Тук намираме описание на архива, библиографията на Ганчо Велев, кратките библиографии на преподаватели по историческо богословие, кореспонденция, произнесени слова, а също така и трудове, имащи характер на научни изследвания.

Към всички изтъкнати достойнства на този труд бих прибавил и неоспоримото умение на автора да пише с ясно изразен научен стил и език и в същото време повествованието е леко за четене и силно въздействащо. За последното спомага и личното убеждение на доц. Павлов във високата стойност на делото и наследството на тези предшественици и по-специално на Ганчо Велев и дължимите им оценка и признателност. Посочената Библиография е изчерпателна и включва само източници и заглавия имащи пряко отношение към съдържанието, без да се преследва самоцелно увеличаване на техния брой.

Останалите трудове, представени за участие в конкурса (3 студии и 17 статии) са публикувани в авторитетни научни сборници и списания, като повечето са рецензирани. Това доказва тяхната стойност, приносен характер и висока оценка в научните среди. Прави впечатление широкото поле на неговия научен интерес, поради което трудно биха могли да бъдат тематично групирани. Преобладават публикациите, посветени на въпроси от християнството по българските земи и от живота на Българската православна църква. Но има и такива, които са в полето на Общата история на Църквата. По отношение на хронологичния обхват също се забелязва широк диапазон – от зората на християнството до сегашното му състояние. Всичко това свидетелства за подготовката и уменията на доц. Павлов.

Безспорно става дума за един изключително ерудиран и подготвен учен богослов и църковен историк, който се чувства еднакво комфортно както в проблематиката на ранната църква, така и в средновековния ѝ период, през Възраждането и до днес. Всичко това още веднъж убеждава, че кандидатът е напълно готов и достоен да се титлува със званието „професор”.

В справките по конкурса кандидатът е посочил участие в 13 научно-изследователски проекта като член на екип и като ръководител. Взел е участие в авторитетни научни конференции и семинари (повечето от тях с международно участие). На лице е значима, като обем и качество, редакторска и преводаческа работа. До голяма степен тази негова научна дейност ми е позната и отношението ми към нея е положително.

Друг важен момент, доказващ неговото ниво на зрялост и ефективността от труда му е наличието на внушителен брой магистранти и докторанти, успешно преминали подготовката си и защитили тезите и дисертациите си под негово научно ръководство.

В края на тази част от рецензията ще изтъкна и наличието на още десетки научни публикации и активности, изброени в справки, но невключени (по обясними причини – свръх продуктивност) в списъка за конкурса.

Цялата научна продукция на доц. Павлов е позната и оценена в специализираните среди, което личи от справката за цитируемостта.

Приноси

В справката за приносите доц П. Павлов е формулирал 5 групи приноси като им дава обща характеристика и конкретни измерения. Като рецензент напълно приемам справката и нейното съдържание. Най-напред бих изтъкнал, че самата внушителна научна продукция, обучените бакалаври, магистри и докторанти, важните осъществени проекти и т.н., в съвкупност представляват най-съществения принос. Конкретно от представените за конкурса научни публикации могат да бъдат посочени научни приноси в

следните тематични области: I. Богословие, история, християнство, Църква. Доц. Павлов от години проучва възможности за едно съвременно поставяне на темата за връзката между християнството и историята по един по-богословски начин. Това преминава през търсене на автентичните корени в новата църковна историография, тъй като в историческите бързеи на XX век част от това предание е загубено и е нужно изграждане чрез възстановяване на съвременна християнска визия за историята. II. България и християнството: история, святост, Църква, култура Важен принос в изследванията на доц. Павлов в последните години е стремежът му да открие основите на българското, което се изгражда върху християнската държавност, самостоятелната поместна църква (със свой литургичен език) и култура, поставена върху евангелските ценности. Във време на синергия между трите се раждат и образците на българската святост и държавност. Екзархията със своите завети (Бог и България) е естествен възстановител на този по-рано изграден модел. III. История на православното богословие в България през XX век Отличителна черта в работата на доц. Павлов е наблягането на представители и школи на православното богословие на XX век, особено на тези от България или свързани с нея. Ядрото на тяхната дейност е в Богословския факултет и Софийската духовна семинария, за осветляването на чиито истории кандидатът дава своя принос. IV. Съвременни богословски въпроси Приноси са и усилията на доц. Павлов да участва в съвременната дискусия за мястото на Църквата и богословието в изграждането на съвременното общество на основите на християнските ценности. Тук се набляга и на критиката на наследените от комунистически период атеистични модели. Не е подмината и възможността за съвременен интердисциплинарен диалог на основата на светоотеческото предание. V. Оригинални научни приноси на хабилитационния труд Всички по-рано посочени приноси моменти намират своето средоточие в

хабилитационната монография. Тя е изградена главно върху непознат изворов материал, който сега се публикува за първи път. Направен е опит да се покаже образа на автентичния християнски истор – учителят Ганчо Велев и чрез него да се хвърли методологичен мост към сложната втора половина на XX век, която остава изключително трудна за изследване. Съчинението не е безразлично и към темите за паметта, приемствеността, бъдещето и техния богословски прочит, особено от гледна точка на личностния поглед, приложен в него. Павлов, П. Учителят Ганчо Велев Ганчев (1921–1998) или за занаята на богослова историк през XX век.

Преподавателска работа

В Богословския факултет на СУ кандидатът преподава и съответно е автор на лекционните курсове по широк кръг дисциплини от областта на историческото и практическото богословие.

Кандидатът участва в разработването на учебните планове и учебните програми. Бил е научен ръководител на дипломанти и докторанти

От приложената справка е видно, че има изискуемия хорариум.

С доц. д-р Павел Павлов нямаме публикации в съавторство и не участваме съвместно в научни проекти.

Въз основа на изложеното по-горе подкрепям кандидатурата на доц. д-р Павел Павлов, ще гласувам с ДА и препоръчвам на Факултетния съвет на Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски” той да бъде избран за ПРОФЕСОР по професионално направление 2.4. Религия и теология (Въведение в История на Църквата с История на Българската православна църква).

Проф. д-р Людмил Малев